

Harold Bloom, *Shakespeare, la invenció de l'humà.*

Publicat en castellà per Anagrama, 2002.

(Traducció: TNC)

El millor discurs que Shakespeare havia escrit fins el moment, [era] el sublim endormiscament de Troca en despertar:

TROCA, *despertant-se*:

Crideu-me quan em toqui, i diré la meva rèplica. El peu és: «Oh, bellíssim Piram». Ei! Pere Tascó! Flauta, l'adobador de molles! Perola, el calderer! Secall!...

Déu de Déu! Han fotut al camp i m'han deixat aquí dormint!.. He tingut una visió estranyíssima. He tingut un somni que el magí de cap home no pot dir de què anava. Qui es pensi que pot explicar aquest somni és que és un ase. M'ha semblat que era... dingú ho pot dir-ho, lo que era. M'ha semblat que era, i m'ha semblat que tenia... però el que em digui que és capaç de dir-me què és lo que tenia és un cretí rematat. Ni l'ull de l'home pot sentir, ni l'orella de l'home pot veure, ni la mà de l'home pot tastar, ni la seva llengua pot concebre ni el seu cor pot dir de què anava el meu somni. Li diré al Pere Tascó que escrigui una balada

inspirada en aquest somni: es dirà «El somni d'en Troca», perquè és com una troca sense fil; i jo la cantaré a la part final del final de l'obra, davant del duc. I, perquè fagi encara més efecte, la cantaré quan ella es mori. *Se'n va*

(El somni d'una nit d'estiu, IV,i)

Com farà William Blake més tard, Troca suggereix un home apocalíptic i no caigut, un home amb uns sentits desperts que es fonen en una unitat sinèrgica. [...] Shakespeare no oblida l'aspecte «més divertit» de Troca, i l'oposa subtilment al famós discurs de Teseu que obre l'acte V. Hipòlita rumia sobre l'estranyesa de la història que els quatre joves han relatat, i Teseu oposa el seu escepticisme a la fascinació d'ella:

TESEU: I més estrany que cert.

No me les creuré mai, jo, aquestes faules
 i romanços de fades. Els amants i els bojos
 tenen un pensament tan enfebrat
 i extravagant, que els sembla captar coses
 que la freda raó no pot entendre.

Tant el llunàtic com l'amant i el poeta
 són imaginació de cap a peus.

Un d'ells veu tants dimonis que l'infern
 no podria encabir-los: és el boig.
 L'enamorat, amb un semblant deliri,
 veu la bellesa d'una Helena en les faccions
 d'una gitana. La visió del poeta,
 immersa en un furor excels,
 va mirant, ara el cel, ara la terra,
 i mentre la imaginació li va forjant
 coses desconegudes, amb la ploma
 els dóna forma i, al no-res eteri,
 li atorga un nom i un lloc en aquest món.
 Són els capricis de la fantasia:
 quan imagina alguna cosa que li plau,
 també s'inventa el portador d'aquest plaer.
 O bé a la nit, quan imagina algun temor,
 que fàcilment confon un arbust amb un ós...
 (*El somni d'una nit d'estiu*, V, i)

A Teseu el podríem anomenar, sense maldat, «altament mancat d'imaginació», però aquí hi ha dues veus, i tal vegada una d'elles és la del mateix Shakespeare, que fa un esforç per distanciar-se a mitges del seu propi art, encara que sense voler rendir-se del tot al condescendent Teseu.

Quan Shakespeare escriu aquests versos, l'amant veu la bellesa d'Helena en una egípcia, però la consciència profètica en algun indret dins Shakespeare fa un anunci ja d'Antoni veient la bellesa d'Helena en la persona de Cleopatra. «Imaginació», per als contemporanis de Shakespeare, volia dir «fantasia», una facultat de l'ànima de gran poder però també molt sospitosa. Sir Francis Bacon expressà clarament aquesta ambigüitat: «Tampoc és la imaginació només un simple missatger; sinó que està investida, o si més no ha pres el lloc en si mateixa, d'una autoritat gens petita, a més del deure del missatge». La ment és per a Bacon l'autoritat legítima, i la imaginació s'hauria d'acontentar amb ser el missatger i no afirmar cap autoritat per a si mateixa. Teseu és més baconià que shakespearià, però Hipòlita s'allunya del dogmatisme de Teseu:

HIPÒLITA: Però la narració d'aquesta nit,
i el fet que estiguin tots transfigurats
exactament igual, diria que demostra
alguna cosa més que pura fantasia
i ho fa tot molt creïble i consistent,
per molt estrany i sorprenent que sembli.

(*El somni d'una nit d'estiu*, V,i)

Podríem interpretar els versos d'Hipòlita d'una manera mínima, subratllant que ella mateixa desconfia de les «imatges d'una fantasia», però aquesta em sembla una lectura lamentable. Per a Teseu, la poesia és un furor i el poeta un trampós; Hipòlita s'obre a la transfiguració que afecta a més d'un esperit alhora. Els amants són la seva metàfora del públic shakespearià, i som també nosaltres mateixos, per tant, els qui prenem «una gran consistència», i som, així, re-formats, de manera estranya i admirable. La majestuosa gravetat que llueix Hipòlita és una reprimenda a la mofa que fa Teseu d'allò que té d'«inspirat i frenètic» el poeta. Els crítics han estès amb força raó la seva captació de la «història de la nit» de Shakespeare més enllà d'*El Somni*, per més meravellosa que sigui l'obra. «No, jo us asseguro que el mur que separava els seus pares ja és a terra» és la ressonància final de Troca a l'obra, i va més enllà de la comprensió condescendent de Teseu. «Els millors d'aquest ofici no són més que ombres», diu Teseu de totes les obres de teatre i totes les actuacions teatrals, i tot i que podríem arribar a acceptar això mateix sentenciat per Macbeth, no ho podem acceptar dit per l'avorrit duc

d'Atenes. Puck, a l'epíleg, només sembla estar d'acord amb Teseu quan canta allò de «si us hem ofès, no en feu cas: som ombres, som esperits, i això és un somni fugaç que heu fabricat adormits», ja que el somni és aquesta gran obra mateixa. El poeta que va somiar Troca era a punt d'assolir un gran somni de la realitat, Sir John Falstaff, que no tindria cap mena d'interès a donar-li per la seva banda a Teseu.